

Політолог, науковець і доброзичлива жінка

Професор Антоніна Федорівна Колодій святкує ювілей: 70 років від дня народження та 45 років наукової діяльності. Нині вона – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри політичних наук та філософії Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, активно займається просвітницькою та громадською діяльністю.

Її знають в Україні і за кордоном як досвідченого науковця та викладача, мудрого наукового наставника й вимогливого опонента, авторку, співавторку і наукового редактора підручників нового покоління з політології й теорії демократії, індивідуальних та колективних монографій і статей з проблем соціальної справедливості, демократії, посткомуністичної трансформації, громадянського суспільства, багатопартійності, національної консолідації і мультикультуралізму. Окрім того їй належать численні навчально-методичні розробки, публіцистичні виступи у пресі й в Інтернеті.

Досягнення, титули та визнання не зробили її недосяжною. Завжди усміхнена, з вогником в очах, доброзичлива, толерантна, професор Антоніна Колодій завше відкрита до спілкування в реальному житті й у віртуальному просторі.

Народилася Антоніна Колодій (дівоче прізвище – Коваленко) 14 січня 1943 р. у с. Борківка, Менського району, Чернігівської області. Батько загинув на війні, у мами з'явилася нова сім'я і троє дітей від другого шлюбу. Треба було чимскоріш дорослішати і здобувати свій хліб. У 14 років вступила до Сокиринського сільськогосподарського технікуму, де здобула фах агронома, хоча з раннього дитинства мріяла бути педагогом. Після закінчення технікуму, протягом двох років (1961 – 1963 рр.) працювала вчителькою виробничого навчання IX – XI класів Парафіївської середньої школи (Ічнянський р-н, Чернігівська обл.), трохи спробувавши перед тим “агрономського хліба” у відсталому колгоспі на межі Чернігівської і Брянської областей. Твердо вирішила здобути гарну освіту, щоб стати авторитетним педагогом.

Вибір припав на історичний факультет Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова, де навчалася упродовж 1963 – 1968 рр. Спокусилася широтою навчальної програми на цьому факультеті: окрім історичних дисциплін – посилене вивчення іноземної мови (яку починала вчити фактично з нуля), латина, історія світового та російського мистецтва. Для спеціалізації обрала групу історії США на кафедрі нової і новітньої історії, для потрапляння в яку треба було пройти внутрішньо-факультетський конкурс. Після закінчення університету отримала диплом спеціаліста – “історик; викладач історії та суспільствознавства із знанням іноземної мови” і

рекомендацію в аспірантуру. Наступні три роки була аспіранткою Інституту всесвітньої історії АН СРСР (сектор США і Канади), де написала й захистила кандидатську дисертацію про аграрну політику американського уряду в умовах економічної кризи 1930-х рр. Захист відбувся в травні 1972 р. у тому ж інституті.

Саме в Москві познайомилась і наприкінці 1967 р. взяла шлюб із львів'янином Іваном Мирославовичем Колодієм, математиком за фахом. А в 1971 р. приїхала до Львова, де на той час він уже працював викладачем ЛДУ ім. Івана Франка. Отримати роботу в ЛДУ відповідно до сфери наукових інтересів (на кафедрі нової і новітньої історії) не вдалося, бо тодішній ректор університету запекло боровся з “сімейственістю”. Робота “знайшлася” лише на кафедрі наукового комунізму Львівського політехнічного інституту, куди й змушена була виробити направлення (у ті часи всі підлягали “розподілу”). Паралельно деякий час працювала в ЛДУ за сумісництвом, викладаючи новітню історію і сподіваючись із часом отримати там роботу. Однак цього не сталося. Тож 29 років (з листопада 1971 р. до жовтня 2000 р.) віддала праці у “Львівській політехніці”, пройшовши всі щаблі викладацької кар’єри від асистента до професора, доктора філософських наук. У 1978 р. отримала вчене звання доцента. У 1989 – 2000 рр., після утворення в згаданому інституті кафедри політології, доклала значних зусиль для її організаційного розвитку та забезпечення належного науково-методичного рівня викладання нової дисципліни.

У 1992 р. захистила докторську дисертацію на тему “Соціальна справедливість та її прояв через відносини рівності і нерівності” на філософському факультеті МДУ ім. М. В. Ломоносова (м. Москва) за нововведеною тоді спеціальністю 09.00.02 “теорія та історія соціалізму”. У фокусі дослідження – вирішення теоретико-методологічної проблеми специфіки “соціальної справедливості” як соціально-філософської категорії, обґрунтування її критеріїв, змісту і функцій за умов різних суспільних систем. Сформульовані в дисертації положення були використані як для критичного аналізу трудових та розподільчих відносин командно-адміністративного соціалізму, так і для оцінки суперечливих підходів до соціальної політики в умовах переходу до ринкової економіки.

Свою докторську дисертацію Антоніна Колодій писала у бурхливий час “перебудови”, беручи участь у численних дискусіях, круглих столах, обговореннях проблем державно-адміністративного соціалізму, його ідейних і соціальних коренів та способів трансформації. Одну з її тодішніх наукових публікацій “Про доктринальні передумови деформації соціалізму” (в журналі “Вопросы философии”), що виходила за межі дисертації, але була відгуком на політичні запити часу, з власної ініціативи переклав і надрукував американський журнал “Soviet Studies in Philosophy” (зима 1989 – 1990 рр.). Так з’явилась перша англomовна публікація майбутнього доктора філософських наук.

З вересня 2005 р. і дотепер професор Антоніна Колодій – завідувач кафедри політичних наук і філософії Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. В ЛРІДУ НАДУ Антоніна Колодій активно долучилася до опрацювання методологічних проблем теорії державного управління, публікує праці та виступає із доповідями відповідної тематики на конференціях і симпозіумах, читає лекції та проводить майстер-класи для аспірантів і молодих науковців та викладачів інституту. Важливими напрямками її роботи стало проведення міжвузівських круглих столів та семінарів із проблем методології дослідження демократичного врядування та керівництво науково-дослідною темою кафедри “Демократичність та ефективність публічного врядування й адміністрування”.

Професор Антоніна Колодій є членом двох спеціалізованих вчених рад (К 35.051.11 та К 35.051.11) із захисту кандидатських і докторських дисертацій – з політології у Львівському національному університеті ім. Івана Франка та з державного управління в ЛРІДУ НАДУ при Президентові України. Вона здійснює опонування зі спеціальностей 23.00.02 – політичні інститути та процеси; 23.00.01 – теорія та історія політичної науки; 23.00.05 – етнополітологія та етнодержавознавство. У 2010 – 2012 рр. – член експертної ради МОНМС України з присудження кандидатських і докторських ступенів в галузі науки “державне управління”.

Антоніна Колодій – учасник багатьох міжнародних програм та проєктів. У 1994 р. як стипендіат Програми наукових обмінів ім. Фулбрайта досліджувала теорію групових інтересів та громадянського суспільства в Браунському університеті (м. Провіденс, штат Род-Айленд, США). Згодом брала участь у декількох інших міжнародних проєктах, зокрема – в освітніх програмах Центральноєвропейського університету в Будапешті. У 2003 – 2004 рр. вдруге отримала Фулбрайтівську стипендію для проведення досліджень в Інституті ім. Кеннана Міжнародного дослідницького Центру ім. Вудро Вільсона у Вашингтоні. З 1999 р. до 2009 р. була активним учасником канадсько-українських проєктів “Демократична освіта” та “Розбудова демократії”. У співпраці з політологами Німеччини (Регенсбурзький університет) та Польщі (Щецінський і Вроцлавський університети) здійснювала порівняльний аналіз процесів трансформації у країнах Центральної та Східної Європи.

Антоніна Колодій є автором та співавтором понад 160 наукових, науково-популярних та навчально-методичних праць, зокрема – двох десятків книг (індивідуальних і колективних монографій, підручників і навчальних посібників); серед її статей і розділів – дев’ять написані англійською мовою. До найважливіших можна віднести індивідуальні монографії “Социальное равенство и справедливость: проблемы теории и практики” (Львів, 1991), “На шляху до громадянського суспільства” (Львів, 2002), “Національний вимір

суспільного буття” (Львів, 2008); популярні серед студентів, слухачів та молодих науковців підручники за її науковою редакцією і співавторством “Політологія” (Київ, 2000, 2003) та “Основи демократії” (Київ, 2000, 2004; Львів, 2009), міжнародні колективні монографії “Czechy. Polska. Ukraina. Partie i systemy partyjne. Stan i perspektywy” (Toruń, 2007), “Autoritarismus in Mittel- und Osteuropa” (Wiesbaden, 2009), “Transformacja w Polsce i na Ukrainie: Wybrane aspekty / Трансформація в Польщі і в Україні: Вибрані аспекти” (Wrocław, 2010), а також восьмий том “Енциклопедії державного управління” (2011), співавторство в якому професора Антоніна Колодій враховує вступну та 24 предметні статті.

Серед науковців професор Антоніна Колодій чи не найбільше відома своїми працями з розвитку громадянського суспільства як соціокультурної передумови утвердження ліберальної демократії. Крім того, до її доробку належить дослідження багатопартійності, національного розвитку і національної консолідації, реформування політичних інституцій в умовах демократичного переходу, моделей демократії і демократичного врядування. Однією з перших в Україні вона почала аналізувати процеси політичних змін в Україні у межах так званої транзитологічної парадигми, яку в посткомуністичних країнах, на її думку, недооцінювали як методологію, що надається до творчого розвитку під впливом тих чи інших національних особливостей.

Антоніна Колодій вважає, що Україна після здобуття незалежності пройшла значно триваліший і багатший шлях утвердження демократичних інституцій, аніж інші колишні республіки СРСР. І цим наша країна цікава для дослідників демократизації. І головною умовою завершення демократизації є створення нових політичних сил і громадських рухів, здатних привести в політику нових людей. Водночас не менш важливою є й інституційна перебудова політико-управлінської системи, її “перезавантаження”, що навряд чи відбудеться без використання установчої влади народу, так само як і без доброї інтелектуальної підготовки майбутніх змін у політичному ладі.

На думку Антоніни Колодій, гуртувати людей, залучати їх до активного громадського й політичного життя можна навколо конкретних справ, пам’ятаючи за цього, що широкий рух – це завжди ситуативне (а отже – недовговічне) об’єднання людей з різними поглядами, темпераментом, культурою, які йдуть разом доти, доки не досягнута мета, яка їх об’єднала. І чим ширший рух, тим більшої внутрішньої, міжгрупової толерантності він вимагає.

Досліджуючи процеси національної консолідації у порівняльному аспекті, Антоніна Колодій наголошує на тому, що найкращий шлях до цієї мети могла б відкрити належно адаптована до українських умов концепція ліберального інтегруючого мультикультуралізму. Потрібно, як стверджує професор, “вивчити практику успішного й неуспішного проведення в різних країнах політики

мультикультуралізму та не боятися вносити зміни в її концептуальні основи, якщо вони йтимуть на користь досягненню головної мети: утвердженню етнокультурної справедливості, а відтак – і формуванню спільної для всіх громадян країни української національної ідентичності”.

Окрім наукової діяльності, Антоніна Колодій активно займається політично-просвітницькою та громадською діяльністю, сприяє розвитку громадських організацій. Після 2000 р. входила до дорадчих рад канадсько-українського проекту “Демократична освіта” та Київського офісу Інституту Кеннана, брала активну участь у роботі Українського фудбрайтівського товариства, тривалий час була головою Асоціації українських випускників Інституту Кеннана; була членом асоціації “Взаємодія”, виконуючи функції консультанта з політичних питань; надавала консультації з розвитку громадянського суспільства міжнародним організаціям; була членом редколегій періодичних наукових видань: “Ефективність державного управління”, “Демократичне врядування”, “Агора”, “Українська національна ідея”. Як член-засновник Українського фонду “Громадська думка” (м. Львів) Антоніна Колодій складає запитальники, аналізує результати соціологічних опитувань та бере участь у популяризації громадської думки з важливих політичних питань; як експерт проекту “Український демократичний барометр” здійснює експертне оцінювання демократичності функціонування владних інституцій в Україні для фонду “Демократичні ініціативи”; виступає в ролі експерта у передачах львівського телебачення, у пресі та в інтернет-марафонах.

У громадсько-політичному житті вона позиціонує себе як ліберального і національного демократа. Свобода людини для неї – найвища суспільна цінність. Але вона невід’ємна від свободи нації, від права і можливості національної спільноти творити власну державу і облаштовувати її на власний розсуд. Де б не виступала Антоніна Колодій, чи то в студентській аудиторії, чи на численних наукових семінарах і конференціях, вона завжди виявляє справжню любов до всього українського та щиро вболіває за долю свого народу.

Усюди, де вона присутня, Антоніна Колодій розбудовує громадянське суспільство і створює демократичну атмосферу – і в наукових та громадських середовищах, і в студентській аудиторії, і в своїй родині. Ролі дружини, матері, бабусі є природним продовженням її людської самореалізації. Вона пишається своїми дітьми та онуками, хоч і жалкує, що не має достатньо часу для спілкування з ними. За освітою сини Ярослав та Юрій – економісти, донька Мар’яна – математик. До здобутої свого часу професії усі вони зуміли додати самостійно набуті знання комп’ютерної справи та англійської мови і тепер зайняті цікавою та перспективною роботою. Онуки – Богдана, Борис, Вікторія, Адріан поки що тішать своїх родичів шкільними успіхами та багатогранною позашкільною діяльністю – від тенісу й джіу-джітсу до театру і скрипки.

А ще Антоніна Колодій як справжня жінка любить і вирощує квіти – як вдома, так і на кафедрі в Інституті, любить подорожі, поезію, театр.
Ми вітаємо професора Антоніну Колодій!

*Доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НАН України
директор ЛРІДУ НАДУ
Загорський В. С.*